

Cuentos líricos

per Eduardo L. Chavarri

 Poesía de Teodor Llorente;
próleg de Santiago Rusiñol; di-
buxos de Fernando Marco

Valencia: Emprenta de F. Domenech, Mar, 65

Santiago
Rusiñol
Obra completa

A la Sra. D.^{ca} Luisa Denis de Rusiñol

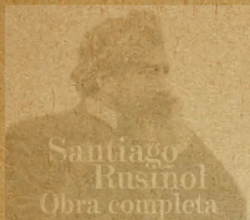
en respectuós homenatje

A Eduart L. Chavarri

*Mon bon amic, tos cuentos y rondalles
Tenen del sucre candi la dolzor;
Resplandir veig entre ses fresques rialles
Los més hermosos sentiments del cor.*

E. Florente.

Al lector.

Si tú, lector, coneixes y has tractat á n'Eduard Chavarri, no van per tú aquestes quatre paraules. Ja coneixes l'home, y llegint coneixerás á l'artista; y seria temps perdut explicarte lo que ja saps y lo qu'et dirá éll mateix en les planes d'aquest llibre. Pero si no el tens tractat, ó no has tingut ocasió de parlar ab ell, com que jo he tingut la sort de tractarlo, y molt temps, y en temps de rialles y de llágrimes, deixam dirt'en alguna cosa.

Lo primer que notaríes a n'ell si el co-

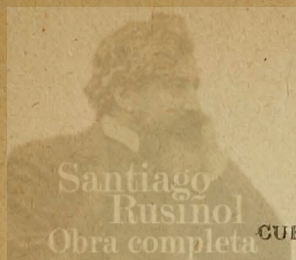

neguessis, es que sempre riu; que té l'alegría oberta pera tots els que van á la font de la seva amistad carinyosa; que riu á tota caricatura, que riu á tota paraula ingeniosa, que riu á tot sentiment delicat, que riu estimant, pensant, combatent, com si descarregués á tot lo que passa espurnes de la seva ánima, oberta á tot lo que sia vida. Naturalment qu'al veure 'l riure, per poca experiéncia de la vida que t'hagin carregat els anys, desseguida pensaríes una cosa: aquest home que riu tant, es un trist, es un sensitiu, es un melencónic; els nervis que gasta per riure, també els gastará per plorar; d'allí ahont ne puje l'alegría, també'n puja la tristesa; y naturalment, endevinaríes lo que's fácil d'endevinar: que l'home que'n l'arpa dels nervis hi te la corda de les rialles, també hi te la de les llágrimes; y que per ser artista, y que per fer llibres, lo primer que's necessita es tenir arpa.

Lo que pot ser no endivinaríes tan fácilment, coneixent á n'en Chavarri, es qu'aquest xicot tan

expansiu, tan franc, tan ple de bondat, siga a'n el fons de tot un *rebelde*; y si no s'hagués fet mal us de la paraula, m'atreviría á dir... que un anarquista.

Naturalment que no ho es *de acció*, que no es dels qu'ens volen fer felissos per l'enginy de le balística, y les ventatjes dels explosius y el terror *bien entendido*; naturalment que no es d'aquells que volen capgirar la societat per medi de la convicció forzosa y l'insinuació violenta; que no es dels que't volen redimir, vullgues que no, y caigui'l que caigui. Pero com que no es un home que s'avingui á lo que li hajin ensenyat de petit; com es un home que no está conforme en lo que volen casi sempre les invulnerables majoríes; com no es home de sufragi universal, ni d'universal, ni de sufragi; com qu'es home que va á la seva, encara que els altres no vagin a la d'ell; com que no va á lloguer d'ideas, sino que té el seu hortet ben conreuat; com que'ls crits de la multitud no l'aturdeixen, ni les em-

Santiago
Rusiñol
Obra completa

CUENTOS LÍRICOS

pentés el pertorben, ni el poble sobirà l'emboiratja, ni els sermons vuits el convencen; y com que de tot aixó'n protesta, y'n protesta, no cridant, sino rient, per aixó dihem qu'es un rebelde.

Y'n protesta per lo qu'ell té més afició: per l'art. A Chavarri, com á tots els esperits triats que's troven á cada poble, li passa una cosa sapiguda: quand arriba una idea nova, d'aquelles que fan riure á tot'hom, ell es posa serio y l'ampara; y quan la multitud se la fa seua, y l'ha maxucada prou, y l'ha passat per baquetes, y ha acabat per pendrese'la en serio, allavoras ell s'enriu, porque ja no té forma de lo qu'era.

Quan al seu poble casi no hi había wagneristas, ell n'era un, y ferm, y valent, y aquí caic y allí m'aixeco, anava predicant la doctrina com un peregrí del *Tannhauser*; y quan s'en van apoderar las orgas, ja casi tenia ganas de no ser'ne. Quan es va aixecar aquella bandera que vam comensar á dir'ne modernisme, ell va ser un dels «abanderados»; y ara que ja fins les planxa-

AL LECTOR

dores, y els barbers, y las castanyeras, tenen tendes modernistes, ha dextat la senyera á casa y no més la traui els dies de festa.

En Chavarri es dels que veuen les idees pures, y las estima per la puresa; pero el dia que s'arrossegan, y la multitud s'en apodera, y les enfanga pel carrer, allavoras s'en aparta, y com que no té forsa per salvarles, s'allunya mitj rient de pena.

El llibre que vas á llegir es rebelde, y ho es per lo que niens et penses: ho es porque está escrit en serio, en l'hermosa, y frescal, y oberta, y franca, y clara llengua llemosina. A Valencia, ahont no més s'ha escrit en vers, ó en broma, ó p'el teatre, posarse á escriure en prosa seria es una gran rebelió, que tant de bo per Valencia y per l'art vagi trovant molts exemples. En Chavarri ha arribat á entendre que quan se vol fer parlar el cor, s'el té de fer parlar com ell parla, qu'es la llengua que sap parlar del cert, porque no l'ha apresca en diccionaris, sino que

Santiago
Rusiñol
Obra completa

CUENTOS LÍRICS

la ha apressa al bressol; que quan la lletra surt de l'ànima, no consulta ab l'Academia, perque aixó de l'Academia, que sap tantes y tantes coses, no'n sap una paraula de l'ànima; que quan se vol parlar ab el seu poble, no se li pot parlar traduit, si es vol qu'el poble senti la flaire que porta cada paraula; que si's vol plorar *veridic* y que les llágrimes surtin llágrimes en conte de sospirs retórics, han d'anar dels ulls á la ploma sense qu'el pensament les axugui volguent cercar la traducció; y que, si les rialles han de ser fresques, no's poden posar en conserva; y qu'el riure no pot ser de *lata*, sino fruita primaveral de la qu'es cull á cada poble.

En Chavarri ha comprés també que tots els escriptors valencians, com els catalans, com els mallorquins, quan volen escriure en castellá, ó en saben poc ó en saben massa. Si en saben poc, menos mal: resulta una traducció, y con á traducció ens els passém; pero si'n arriben á saber massa, de tant pasar les idees del cervell al

AL LECTOR

diccionari, del diccionari al paper, del paper al retoc, del retoc á la por de ser incorrecte, y de l'incorrecció á la correcció, aixís que surten de l'imprenta ja no son idees nuas, sanes, fresques, com quan han naixcut, sino idees vestides ab toga ó uniforme académic: ¡pobres idees disfrassades ab roba qu'els ve baldera!... Y com qu'ha comprés aixó, s'ha rebelat, com ja t'he dit, y per aixó ha escrit en valenciá.

Si els fills han sortit de la terra, ja ho veurás tú mateix, lector. Jo no et vull destorbar més. Obri la porta d'aquest llibre, y entra, y no't doldrà d'haber entrat. La flaire de tarongina que sentirás pel camí es ben be flaire de Valencia.

SANTIAGO RUSIÑOL